ARM

PROGRAMIRANJE V ZBIRNEM JEZIKU

1. del

ARM (Advanced RISC Machine) = RISC?

+ load/store arhitektura

+ cevovodna zgradba

+ reduciran nabor ukazov, vsi ukazi 32-bitni

+ ortogonalen registrski niz. Vsi registri 32-bitni

- veliko načinov naslavljanja

- veliko formatov ukazov

- nekateri ukazi se izvajajo več kot en cikel (npr. *load/store multiple*) – obstaja nekaj kompleksnejših ukazov, kar omogoča manjšo velikost programov

- dodaten 16-bitni nabor ukazov Thumb omogoča krajše programe

- pogojno izvajanje ukazov – ukaz se izvede le, če je stanje zastavic ustrezno.

AT91SAM9260

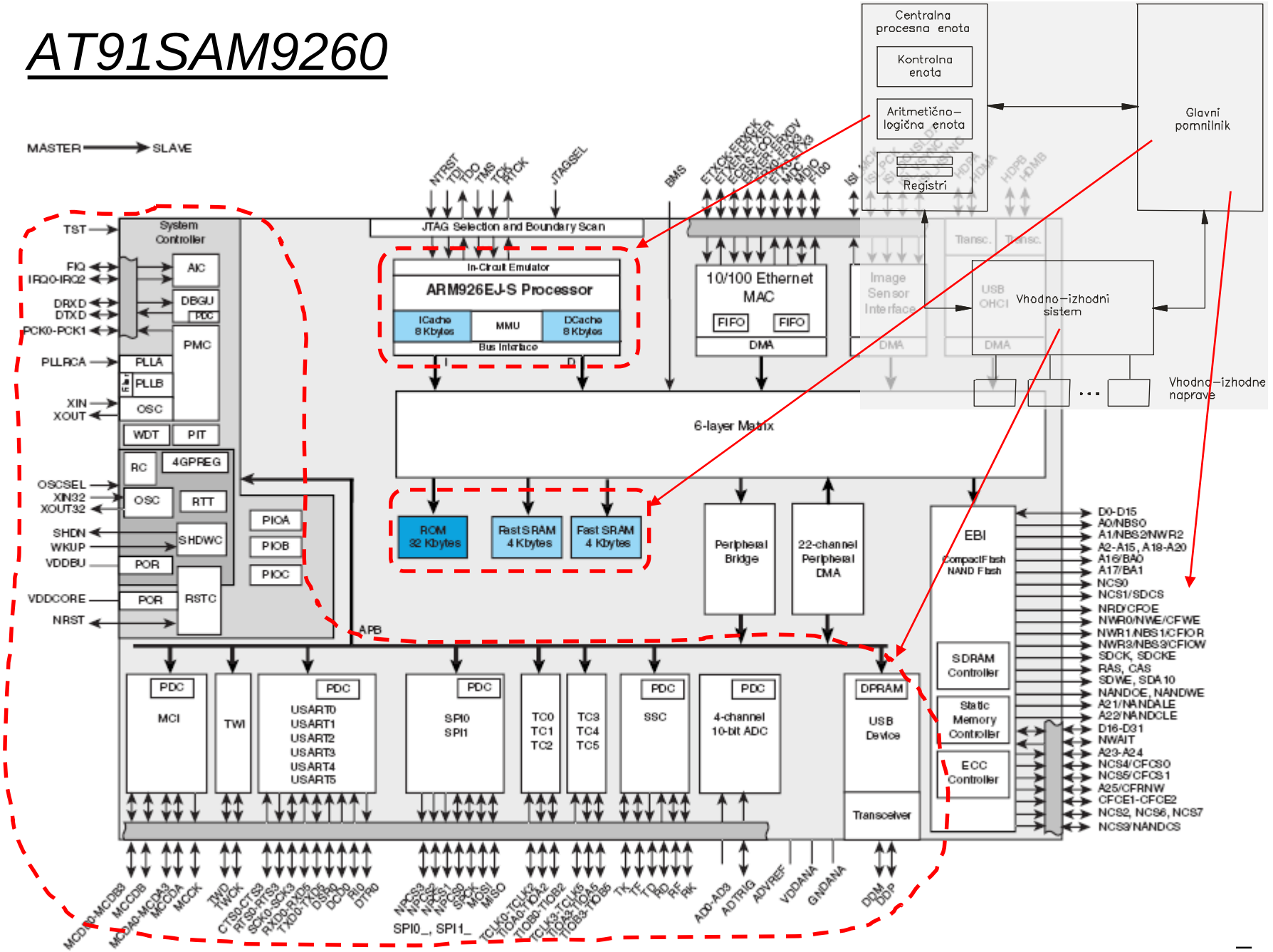

AT91SAM9260

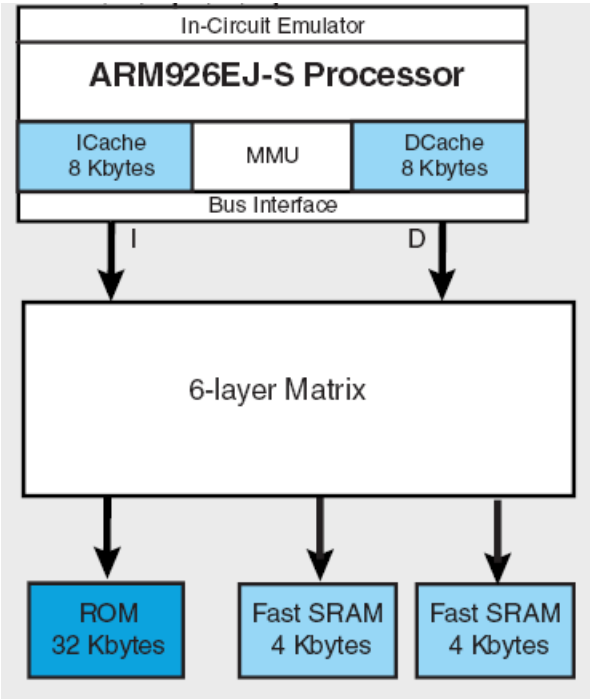

Shema pomnilniškega prostora

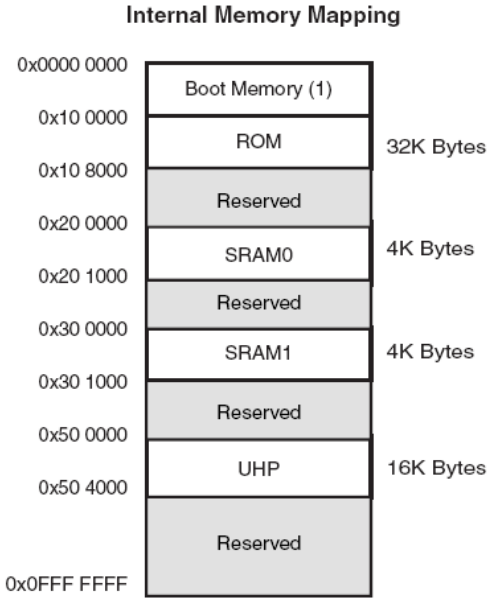

ARM programski model

- **Programski model sestavlja 16 registrov ter statusni register CPSR (Current Program Status Register)**
- **Več** *načinov delovanja*, **vsak ima nekaj svojih registrov. Vseh registrov je v resnici 36**
- **Kateri registri so vidni je odvisno od načina delovanja procesorja (*processor mode*)**
- **Načine delovanja delimo v dve skupini:**
  - Privilegirani (dovoljena bralni in pisalni dostop do CPSR)
  - Neprivilegirani (dovoljen le bralni dostop do CPSR)

Programski model – uporabniški način

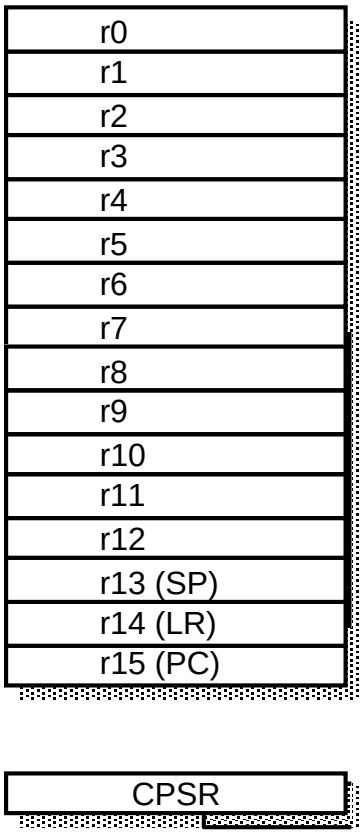

Uporabniški način (*user mode*):

- edini neprivilegirani način
- v tem načinu se izvajajo uporabniški programi

Programsko je vidnih 17 32-bitnih registrov:

r0 – r15 ter CPSR

Vidni registri:

- r0-r12: splošnonamenski (ortogonalni) registri
- r13(sp): skladovni kazalec (*Stack Pointer*)
- r14(lr): povratni naslov (*Link Register*)
- r15(pc): programski števec (*Program Counter*)
- CPSR: statusni register (*Current Program Status Register*)

Statusni register – CPSR

CPSR - Current Program Status Register

- zastavice (N,Z,V,C)
- maskirna bita za prekinitve (I, F)
- bit T določa nabor ukazov:
  T=0 : ARM arhitektura, procesor izvaja 32-bitni ARM nabor ukazov
  T=1: Thumb arhitektura, procesor izvaja 16-bitni Thumb nabor ukazov
- spodnjih 5 bitov določa način delovanja procesorja
- v uporabniškem (neprivilegiranem) načinu lahko CPSR beremo; ukazi lahko spreminjajo le zastavice.

Zastavice (lahko) ukazi spreminjajo glede na rezultat ALE:

N = 0: bit 31 rezultata je 0, N=1: bit 31 rezultata je 1 (*Negative*)
Z = 1: rezultat je 0, Z=0: rezultat je različen od nič (*Zero*)
C = 1: rezultat je povzročil prenos, C = 0: rezultat ni povzročil prenosa (*Carry*)
V = 1: rezultat je povzročil preliv, V = 0: rezultat ni povzročil preliva (*oVerflow*)

Programiranje v zbirniku

Zbirni jezik	Opis ukaza	Strojni jezik
ldr r1, stev1	R1 ← M[0x20]	0xE51F1014
ldr r2, stev2	R2 ← M[0x24]	0xE51F2014
add r3, r2, r1	R3 ← R1 + R2	0xE0823001
str r3, rez	M[0x28] ← R3	0xE50F3018

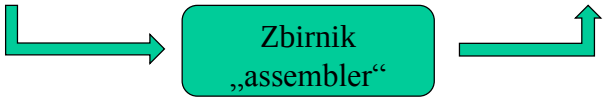

- **V zbirniku simbolično opisujemo:**
  - ukaze (z mnemoniki),
  - registre,
  - naslove
  - konstante

- **Programerju tako ni treba:**
  - poznati strojnih ukazov in njihove tvorbe
  - računati odmikov ter naslovov

Prevajalnik za zbirnik (*assembler*) :
- prevede simbolično predstavitev ukazov v ustrezne strojne ukaze,
- izračuna dejanske naslove ter
- ustvari pomnilniško sliko programa

- **Program v strojnem jeziku ni prenosljiv:**
  - namenjen je izvajanju le na določeni vrsti mikroprocesorja

- **Zbirnik (*assembly language*) je „nizkonivojski“ programski jezik**

Programiranje v zbirniku

- **Vsaka vrstica programa v zbirniku predstavlja običajno en ukaz v strojnem jeziku**

- **Vrstica je sestavljena iz štirih stolpcev:**

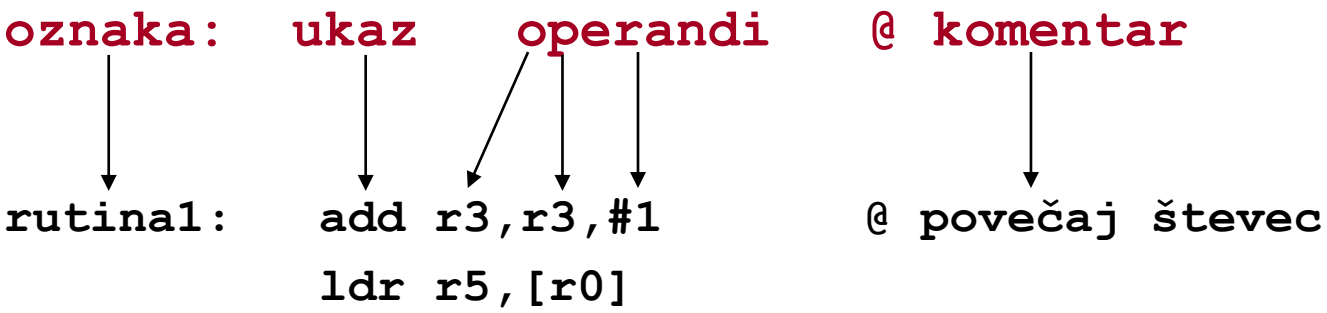

- **Stolpce ločimo s tabulatorji, dovoljeni so tudi presledki**

Ukazi

- **Vsi ukazi so 32-bitni**

```
add r3, r2, r1 ⟹ 0xE0823001=0b1110…0001
```

- **Vsi operandi se v registrih razširijo na 32-bitov**

```
0xFF           ⟹ 0x000000FF
```

- **Rezultat je 32-biten. Izjema je le množenje**

```
R1 + R2        ⟹ R3
```

- **Aritmetično-logični ukazi so 3-operandni**

```
add r3,r3,#1
```

- **Load/store arhitektura**

```
ldr r1, stev1       @ prenos v registre
ldr r2, stev2       @ prenos v registre
add r3, r2, r1      @ vsota registrov
```

Operandi

- **8, 16, 32-bitni predznačeni ali nepredznačeni pomnilniški operandi**
- **Obvezna poravnanost ukazov in operandov (16,32bitnih)**
- **V CPE se vse izvaja 32-bitno (razširitev ničle ali predznaka)**
- **Uporablja se pravilo tankega konca**

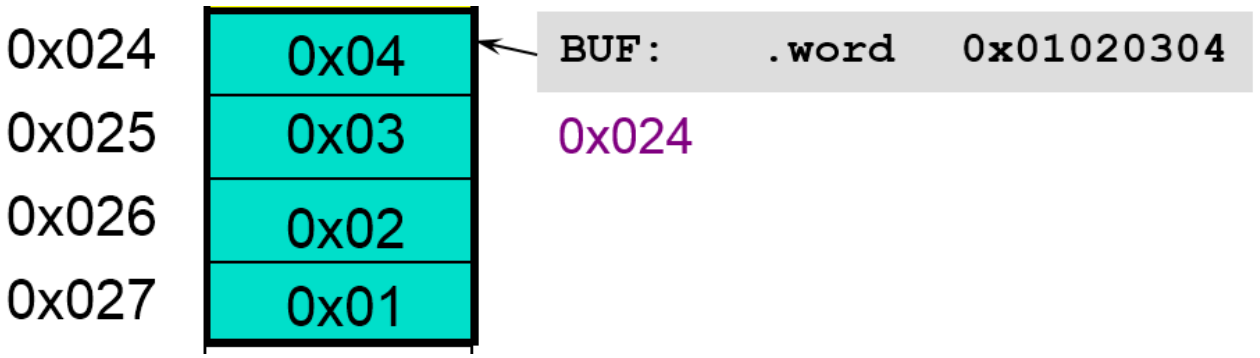

Oznake (labele)

Oznaka je nam razumljivo **simbolično poimenovanje :**

- pomnilniških lokacij ali
- vrstic v programu

Oznake običajno uporabljamo na dva načina:

- s poimenovanjem pomnilniških lokacij dobimo „spremenljivke“

```
STEV1:      .word   0x12345678
STEV2:      .byte   1,2,3,4
REZ:        .space  4
```

- za poimenovanje ukazov (vrstic), na katere se sklicujemo pri skokih.

```
            mov r4,#10
LOOP:       subs r4, r4, #1
            ...
            bne LOOP
```

Psevdoukazi - ukazi prevajalniku

Psevdoukazi:

- so navodila prevajalniku
- običajno so označeni s piko pred ukazom
- niso strojni ukazi za CPE, temveč ukazi prevajalniku
- v končnem strojnem programu (izvaja CPE) jih ni

Psevdoukaze uporabljamo za:

• določanje vrste pomnilniških odsekov	`.text .data`
• poravnavo vsebine	`.align`
• rezervacijo pomnilnika za „spremenljivke“	`.space`
• rezervacijo prostora v pomnilniku	`.space`
• določanje začetne vsebine pomnilnika	`.(h)word, .byte,…`
• ustavljanje prevajanja	`.end`

Določanje pomnilniških odsekov

Psevdoukaza za določanje pomnilniške slike sta:

```
.data
.text
```

S tema psevdoukazoma določimo, kje v pomnilniku bodo program(i) in kje podatki.

Tako za ukaze programa kot operande bomo uporabljali segment

```
.text
```

Rezervacija pomnilnika za „spremenljivke“

Za spremenljivke moramo v pomnilniku rezervirati določen prostor.

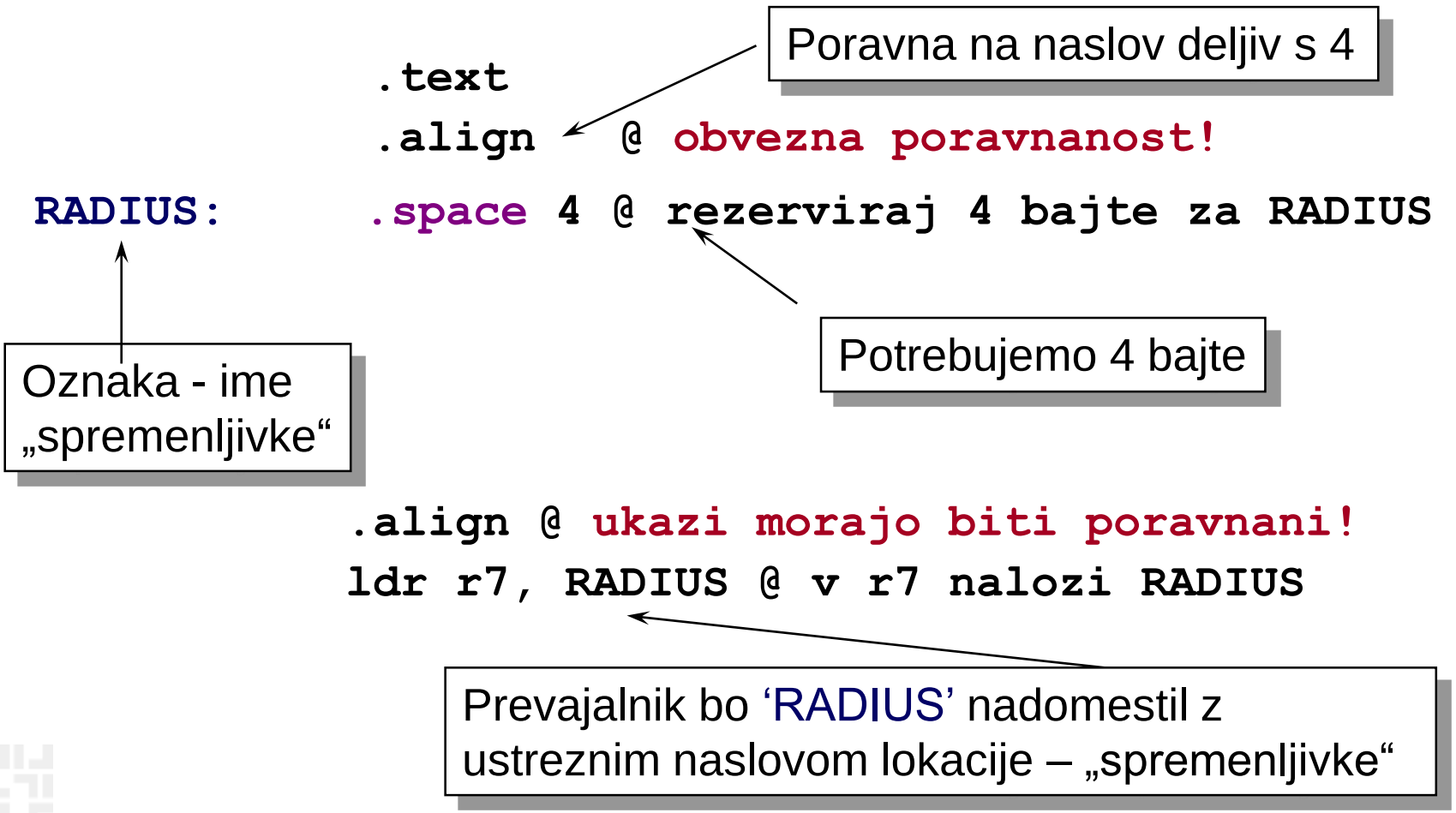

Rezervacija prostora v pomnilniku

Oznake omogočajo boljši pregled nad pomnilnikom:

– pomnilniškim lokacijam dajemo imena in ne uporabljamo absolutnih naslovov (preglednost programa)

```
BUFFER:     .space 40     @rezerviraj 40 bajtov
BUFFER2:    .space 10     @rezerviraj 10 bajtov
BUFFER3:    .space 20     @rezerviraj 20 bajtov

;poravnanost? Če so v rezerviranih blokih bajti, ni
težav, sicer je (morda) potrebno uporabiti .align
```

- **oznaka BUFFER ustreza naslovu, od katerega naprej se rezervira 40B prostora**
- **oznaka BUFFER2 ustreza naslovu, od katerega naprej se rezervira 10B prostora. Ta naslov ja za 40 večji kot BUFFER**
- **oznaka BUFFER3 ustreza naslovu, od katerega naprej se rezervira 20B prostora. Ta naslov ja za 10 večji kot BUFFER2**

Rezervacija prostora z zač. vrednostmi

Večkrat želimo, da ima spremenljivka neko začetno vrednost.

```
niz1:   .asciz          "Dober dan"
niz2:   .ascii          "Lep dan"
        .align
stev1:  .word           512,1,65537,123456789
stev2:  .hword          1,512,65534
stev3:  .hword          0x7fe
Stev4:  .byte           1, 2, 3
        .align
naslov: .word           niz1
```

- **„spremenljivke“, inicializirane na ta način, lahko kasneje v programu spremenimo (ker so le naslovi pomnilniških lokacij)**
- **če želimo, da je oznaka vidna tudi v drugih datotekah projekta, uporabimo psevdoukaz .global, npr:**

```
.global niz1, niz2
```

Povzetek – psevdoukazi